

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านนาตะโคก

นางสาวพัฒนฉัตร รวยสูงเนิน

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

ISBN

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตร บัณฑิตสาขาการจัดการและประเมิน โครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

 (อาจารย์ ดร.พรศิริ จงกล)

กรรมการสอบ

 (อาจารย์เชาวน์ หิริอุตัยกุล)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ และการประเมิน โครงการ

 (รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณะบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

- 9 ต.ค. 2545

วันที่ เดือน พ.ศ.2545

พัฒน์ชัยธร รวยสูงเนิน : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
บ้านนาตะไครก

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.พรศิริ จงกล, 154 หน้า

ISBN.....

วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ

เพื่อทราบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรในการเรียนรู้และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในตำบล และศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านนาตะไครก

วิธีการดำเนินการ

ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยใช้ชีพิโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรจะทำการเก็บข้อมูล เพื่อที่จะนำมาประมวลสังเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน และการวิเคราะห์ข้อมูล

การใช้วิธีการสังเกต แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์

ผลการวิจัย

สภาพทั่วไป โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจของบ้านนาตะไครกอยู่ในระดับปานกลาง ยึดอาชีพหลักคือการทำนา รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เพื่อหารายได้เสริมเลี้ยงครอบครัว เป็นสังคมเครือญาติ การดำเนินงานด้วยความร่วมมือของประชาชน รักษาผลประโยชน์ของชุมชน เรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้คนในชุมชนและชุมชนภายนอก ยก ระดับความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการจัดตั้งกองทุน โดยมุ่งมั่นในการพึ่งพาตนเอง สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น เพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพสร้างฐานะทางเศรษฐกิจในรูปแบบวิถีชีวิตความสงบสุขภายในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบ
ขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้าน
วิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์ ดร.พรศิริ จงกล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข และคณาจารย์ สำนักวิชาการเทคโนโลยีสังคม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำปรึกษาด้านวิชาการ
- คุณณพมาศ บุญญานุสนธิ์ เจ้าพนักงานเกษตร ประจำตำบลโค้งยางและตำบลโคโราช อำเภอสอง
สูงเนิน ที่ให้คำปรึกษาด้านการเกษตรในพื้นที่ชุมชน
- คุณเนือม จิระการณั์ พัฒนาการประจำตำบลโคโราช อำเภอสองเนิน ที่ให้คำปรึกษาด้านการ
ปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการทุก
ท่านที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านที่ได้ให้ความ
อนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรม และส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดี
ตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

พัตณัชญ์ชัย รวยสูงเนิน

2.3	หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	10
2.3.1	แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	10
2.3.2	แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	11
2.3.3	การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	12
2.4	หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล.....	13
บทที่ 3	วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	15
3.1	วิธีการประเมินโครงการ.....	15
3.2	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	15
3.3	ตัวแปรและตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการข้อมูลตามแบบการประเมิน (CIPP Model)	20
3.3.1	ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A.....	21
3.3.2	ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B.....	21
3.4	เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	22
3.5	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	24
บทที่ 4	ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	25
4.1	ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	25
4.1.1	บริบทระดับประเทศ.....	25
4.1.2	บริบทระดับท้องถิ่น.....	31
4.2	ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม.....	32
4.2.1	ผลการประเมินหน่วยระบบ A	33
4.2.2	ผลการประเมินหน่วยระบบ B	34
4.3	ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	35
4.4	ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	36
4.5	สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	36

4.5.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน และกระบวนการบริหารจัดการ กองทุนหมู่บ้าน.....	36
4.5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์	36
4.5.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้.....	37
4.5.4 ศักยภาพในชุมชน.....	37
4.5.5 ประชาชนมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม.....	37
4.5.6 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนที่กำหนดโดยกอง- ทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	37
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	39
5.1 สรุป.....	39
5.1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	39
5.1.2 วิธีการดำเนินการ.....	39
5.1.3 ผลการดำเนินการ.....	40
5.2 อภิปรายผล.....	40
5.2.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านนาตะ โครก.....	41
5.2.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ.....	41
5.2.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้.....	41
5.2.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนชาวบ้านนาตะ โครก	41
5.2.5 ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ	42
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	42
5.3.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน.....	42
5.3.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านนาตะ โครก.....	42
5.3.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน.....	43
5.3.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติม.....	43

บรรณานุกรม.....	44
ภาคผนวก ก ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ.....	46
ภาคผนวก ข ระเบียบและข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านนาคะโครก.....	87
ภาคผนวก ค แบบรายงาน 1-12.....	94
ภาคผนวก ง ภาพแสดงแผนภูมิหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้.....	149
ภาคผนวก จ ภาพแสดงแผนที่ตั้งของหมู่บ้านนาคะโครก.....	151
ภาคผนวก ฉ ภาพแสดงกิจกรรมและการประชุมของหมู่บ้านนาคะโครก.....	153

สารบัญภาพ

ภาพ 3.1 แผนภูมิแสดงองค์ประกอบของระบบ.....

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 รูปแบบการประเมินแบบ CIPP กับการประเมินกองทุนหมู่บ้านหน่วยระบบ A	18
ตารางที่ 1 รูปแบบการประเมินแบบ CIPP กับการประเมินกองทุนหมู่บ้านหน่วยระบบ B	19

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาจากการการณดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประชาชนในทุกระดับของประเทศ สภาวะค่าเงินบาทของประเทศตกต่ำ กิจการบริษัทและห้างร้านต่าง ๆ ปิดกิจการเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ เกิดปัญหาการว่างงานของประชาชนทั่วประเทศ รายได้ลดลง ค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น จึงก่อให้เกิดความยากจนขึ้นกับประชาชนในชนบทและชุมชนเมืองของประเทศ จากปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งรัฐบาลชุดปัจจุบันโดยการนำของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น รัฐบาลจึงมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาค่าเงินบาทตกต่ำ โดยกำหนดนโยบายเร่งด่วนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเกิดขึ้น ซึ่งรัฐบาลสนับสนุนเงินให้กับกองทุนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับผู้ขาดโอกาสทางการเงินในหมู่บ้านและชุมชนเมือง นำมาพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน เพิ่มขีดความสามารถให้ท้องถิ่นมีการจัดระบบ และบริหารจัดการกองทุนของตนเอง สร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เสริมสร้างการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน กระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ สร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

บ้านนาตะโคกรก หมู่ 4 ตำบล โคราข อำเภอ สูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งและได้รับการอนุมัติเป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเมื่อ พร้อมได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาลโอนเงินเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2544 และได้ดำเนินการปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกที่จัดทำโครงการเสนอต่อคณะกรรมการกองทุนไปแล้ว จึงควรมีการประเมินตรวจสอบว่าโครงการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อทราบถึงความเป็นไปได้ ความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้า ได้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากเงินที่ได้รับจัดสรรมาในรูปแบบของกองทุนให้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด ผู้ทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาด้านบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งได้ลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านบ้านนาตะโคกรก หมู่ 4 ตำบลโคราข

อำเภอสูงเนิน เป็นผู้รับผิดชอบในการประเมินและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (Substantive Report) ฉบับนี้ขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1.2.1 เพื่อศึกษาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านนาตะโคกรก ตำบลโคกราก อำเภอ สูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยมีเป้าหมายดังนี้

- กองทุนหมู่บ้านนาตะโคกรก หมู่ 4 ตำบลโคกราก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา สามารถจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยเงินกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาทยังคงอยู่

- กองทุนหมู่บ้านนาตะโคกรก หมู่ 4 ตำบลโคกราก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เสริมสร้างความเข้มแข็ง สามัคคี ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชน โดยมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง การเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง

1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบรรลุเป้าหมายตามข้อ 1.2.1

1.2.3 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้าน ตำบล

1.2.4 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนใน บ้านนาตะโคกรก หมู่ 4 ตำบลโคกราก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

1.3 กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดตามรูปแบบการประเมินของ สต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่า ชิพพ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก	Process	คือ	กระบวนการ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิต

เมื่อนำ ชิพพ์โมเดล มาประยุกต์ใช้กับองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้าน สามารถแสดงรายละเอียดได้ตามแผนภูมิดังต่อไปนี้

1.4 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้านนาตะโคกรก หมู่ 4 ตำบลโคราข อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านนาตะโคกรก หมู่ 4 ตำบล โคราข อำเภอสองเนิน จังหวัดนครราชสีมา ที่ผู้ทำสารนิพนธ์ปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 3 ใช้ชีพพีโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรจะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. และทำการเก็บข้อมูลบางส่วนเพิ่มเติม

ขั้นที่ 5 ประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 และบทที่ 4

ขั้นที่ 6 เรียบเรียง 1,2, 3, 4, 5 บรรณานุกรม และภาคผนวก

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษานี้จะได้ประโยชน์ ดังนี้

1.5.1 สมาชิกที่กู้เงิน ไปลงทุนแล้วชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยได้ทั้งหมด กองทุนหมู่บ้านยังคงอยู่และใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการกู้ได้ตลอดไป

1.5.2 ชุมชนรู้บทบาท หน้าที่ ของแต่ละบุคคลที่ได้รับผิดชอบและมอบหมาย

1.5.3 ความสำเร็จของสมาชิกผู้กู้เงินนำไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ของ โครงการ

1.5.4 พัฒนาอาชีพ สร้างงาน เพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน

บทที่ 2

ปรัชญานวัตกรรมกรรม และ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

หลักวิชาต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทนี้ผู้ทำสารนิพนธ์ ได้ศึกษาจากแนวคิดหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลอื่น ๆ เพื่อแสดงถึงหลักวิชา เนื้อหา และหลักวิชาด้านเทคนิควิธีการประเมินที่นำมาใช้ในการประเมินครั้งนี้มีความถูกต้องและมีความสมเหตุสมผล ตามหลักวิชาการ สรุปได้เป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุน รูปแบบการประเมินแบบซีพีโมเดล (CIPP Model)

2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์

2.1.1 นโยบาย

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน เพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน ให้แก่ประชาชนในชุมชน เพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ และสังคมประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต

2.1.2 หลักการ

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นโยบายดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้ควรประกอบไปด้วยหลักการที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

- 1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้าน

3) การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

2.1.3 วัตถุประสงค์

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
- 2) ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- 4) เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม
- 5) ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.2 ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นรองประธานคนที่สาม และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขานุการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการจำนวนอย่างน้อย 3 คน แต่ไม่เกิน 7 คน

2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้น จากตำแหน่งก่อนครบวาระหรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดวาระตามวาระหนึ่ง หากยังไม่มีกรรมการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
 ขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่า
 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

3. นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระข้อ 2 แล้ว กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะ
 พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- 4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- 5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 6) ได้รับจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

4. การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง
 ของกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รอง
 ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการ ไม่มาประชุมให้
 กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานที่ประชุม

5. คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุน
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินและจัดสรรกองทุน
- 3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 4) กำหนดแผนงานและออกระเบียบข้อบังคับ
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการ และ บริหารกองทุน
- 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา
 และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- 7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 8) ออกระเบียบ คำสั่งและประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- 9) การบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการ หรือลูกจ้างของ
 ส่วนราชการ หรือให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ ไปช่วยปฏิบัติงาน
 โดยเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ
- 9) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของ
 กองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

- 10) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่ ได้รับมอบหมายของคณะรัฐมนตรี (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก)

หมวด 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- 2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการ และค
อนุกรรรมการ
- 3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของ
คณะกรรมการและของกองทุน
- 4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนว
ทางการบริหารกองทุน
- 5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการ และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยว
ข้องเพื่อเตรียมความพร้อมใน การจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหาร
กองทุน
- 6) จัดให้มี หรือ สนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจง และฝึกอบรมบุคลากรที่
เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกองทุน
- 7) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหาร
และจัดการกองทุน
- 8) ใ้ การสนับสนุน ปรึกษาหารือและข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยว
กับนโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์การดำเนินงานกองทุน
- 9) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยว
ข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการ
บริหารกองทุน
- 10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานต่อคณะกรรมการ
- 11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

2.2.2 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้ง
และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2.2.3 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้ง และ บริหารกองทุนหมู่บ้าน แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2544

2.2.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านนาตะโครก มีดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกองทุนหมู่บ้านนาตะโครก”

ข้อ 2. ที่ตั้งของกองทุน เลขที่ 56 หมู่ที่ 4 ต.โครราช อ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา รหัส 30170

ข้อ 3. ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 4. วัตถุประสงค์ในการตั้งกองทุน

- 1) เป็นแหล่งหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- 2) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- 3) เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ
  - เป็นคนมีความซื่อสัตย์
  - เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
  - เป็นคนไม่เมาเมาในสิ่งอบายมุข
  - เป็นคนรู้จัก สามัคคี
- 4) เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ
  - เป็นคนเก่งเรียน ใฝ่หาความรู้ใหม่ๆ
  - เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา
  - เป็นคนเก่งงาน ขยันการทำงาน และมีความรับผิดชอบหน้าที่ การงาน
  - เป็นคนเก่ง คนมีมนุษยสัมพันธ์ดีต่อทุกคน

ข้อ 5. แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

- เงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล
- ดอกผล หรือ ประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
- ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- เงินค่าหุ้น
- เงินสมทบจากกลุ่ม หรือ องค์กรสมาชิก
- เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับ โดยไม่มีเงื่อนไขผูก

- พัน หรือภาระติดอื่นใด

ข้อ 6. คุณสมบัติของสมาชิก

- เป็นผู้ที่พักอาศัยในหมู่บ้านนาตะโคตร เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือน ก่อนการจัดตั้งกองทุน
- เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของกองทุน
- เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสิ่งสำคัญ
- ถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้น หุ้นละ 50 บาท

ข้อ 7. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

- ยื่นคำขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน
- ผู้ที่คุณสมบัติตามข้อ 6 สามารถยื่นความจำนง หรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้ปีละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งลักษณะ ปัจเจกบุคคล และกลุ่ม หรือ องค์กรชุมชน แล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครสมาชิก คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาคณะคุณสมบัติตาม ข้อ 6 และเห็นสมควรรับบุคคลใด เข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

ทุน

ข้อ 8. เมื่อคณะกรรมการกองทุนพิจารณาคณะคุณสมบัติตามข้อ 6 และเห็นสมควรรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก จะแจ้งบุคคลนั้นให้ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น ภายในวันสมัครเป็นสมาชิก

ข้อ 9. สมาชิกขาด หรือ พันสภาพจากการเป็นสมาชิกตามเหตุต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- ตาย
- ลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
- วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- ที่ประชุมใหญ่ สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียง สองใน

สาม ของผู้ร่วมประชุม

- จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุน หรือแสดงตนเป็นปรปักษ์ หรือไม่ให้ความช่วยเหลือ หรือร่วมมือกับกองทุน ไม่ว่าจะด้วยประการใด
- จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
- นำทรัพย์สินของกองทุน ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้
- มีลักษณะ หรือคุณสมบัติ ไม่ตรงกับข้อ 6

ข้อ 10. สมาชิกผู้ไม่มีหนี้สิน หรือภาวะผูกพัน กับกองทุนทั้งผู้กู้ หรือ ผู้ค้ำประกัน อาจลาออกจากการเป็นสมาชิกของกองทุน เป็นหนังสือต่อคณะกรรมการกองทุน (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ข)

2.3 หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.3.1 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆ กระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวคือ

1. จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม จะต้องมียุทธวิธี 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด
2. การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม ส่วนคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

คุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ

1. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและ อาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์

3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนถึงมั่นคงในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดต่อข้อกำหนดโทษหรือการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ และความผิดฐานบุกรุก

7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

2.3.2 แบบขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จัดทำขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน และ ชุมชนเมือง

2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และ ชุมชนเมือง

3. การเตรียมพร้อมของหมู่บ้าน และ ชุมชนเมือง

4. ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน และ ชุมชนเมือง

5. แนวคิดในการบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เมื่อได้รับ

การสนับสนุนเงินไม่เกิน 1 ล้านบาทจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.3.3 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวน 20,000 บาท
2. ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามอำนาจทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และให้ธนาคารทราบ
3. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะส่วนบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
4. คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทน เงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก
5. การกำหนดระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 1 ปี
6. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนด้านเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงิน หรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงิน ไปใช้ในอกวัตถุประสงค์ของโครงการที่ทำเสนอต่อคณะกรรมการกองทุนโดยปราศจากเหตุอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระได้โดยทันที

2.3.4 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนรับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้วหรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ตาม การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นภารกิจที่ต้องมีการดำเนินการ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมิน โครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยกำหนดคนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา ซึ่งจะช่วยในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับล่างอีกทางหนึ่งและส่งเสริมให้บัณฑิตที่ต้องการพัฒนาบ้านเกิดโอกาสกระทำได้ อีกทั้งบัณฑิตได้มีการยกระดับการศึกษาควบคู่กับการปฏิบัติงานในพื้นที่ สมควรให้สถาบันการศึกษาทั้งในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย จัดทำหลักสูตร โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมทั้งการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ และผู้จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” ซึ่งเป็นการประเมินบัณฑิตดังกล่าวทางหนึ่ง

2.4 หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุน แบบ ซิปโมเดล (CIPP – Model)

แบบจำลองนี้ไม่เพียงแต่เป็นการประเมินเพื่อทราบ ว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็น การประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อ บ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันทว่าที่ มีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการสิ้นสุดลง เพื่อเป็นตัวชี้วัดผลสำเร็จของโครงการประชุมแบบ จำลองที่เหมาะสม ที่จะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบซิป จึงเป็นที่นิยมนำมาใช้ เพื่อ

นักประเมินจะได้ทราบถึงข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสม ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ การประเมินแบบซิปจึงเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง

การประเมินในด้านต่าง ๆ ของแบบจำลองซิป มีดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
4. การดูประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพนั้น การประเมินโครงการของนักศึกษาประจำกองทุน ซึ่งเป็นผู้จัดทำสารนิพนธ์จำเป็นต้องมีขั้นตอนที่สำคัญของการดำเนินการก่อนการประเมิน โดยมีวิธีการดำเนินการประเมินโครงการ ดังต่อไปนี้

3.1 วิธีการประเมินโครงการ

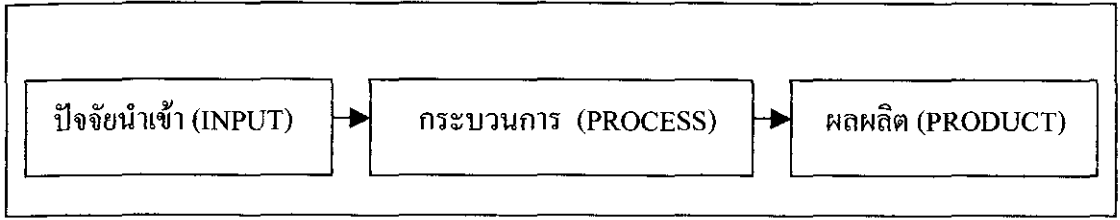
การประเมินเป็นกระบวนการของการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ การประเมินโครงการจะต้องมีกระบวนการประเมินเป็นสาระสำคัญ ดังนี้

- การวิเคราะห์โครงการ
- การกำหนดประเด็นในการประเมินโครงการ
- ตัวชี้วัด
- การวางแผนการประเมินโครงการ
- การออกแบบการประเมินโครงการ
- รูปแบบการประเมินโครงการ
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- การวิเคราะห์ข้อมูล
- การนำเสนอผลการวิเคราะห์และการสรุปผล

สำหรับการประเมินโครงการและการดำเนินโครงการในครั้งนี้จะมีประสิทธิภาพได้ ผู้ประเมินใช้แบบจำลอง CIPP Model ที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ในการประเมินโครงการ ของ D.L. Stufflebeam และคณะ มาจะพิจารณาโครงการที่ถูกประเมินในเชิงระบบ (System approach) เป็นการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับระบบนั้น ๆ

บริบท (CONTEXT)

ภาพ 3.1 ภาพแสดงองค์ประกอบของระบบ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดม จรัสพันธ์และคณะ (ชุดวิชาการประเมิน ,2545 : 90 -91) กล่าวถึงแบบจำลองการประเมินของ Stufflebeam ที่จำแนกการประเมินได้ 4 ประเภท ตาม องค์ประกอบของระบบ คือ

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักการพิจารณา เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ให้เป็นไปตามสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่จริง
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อใช้ในการตัดสินใจพิจารณาความเหมาะสม ได้จากการจัดหาข้อมูล โดยข้อมูลที่ได้มานั้นจะช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งเป็นการประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ
  - ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
  - วิธีที่จะใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
  - การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ของการดำเนินโครงการ
3. การประเมินโครงการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินที่จำเป็นต้องได้รับ การเตรียมพร้อม เพื่อหาข้อมาดำเนินตามแผนการ และได้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ให้แก่ผู้ดำเนินงานประเมินโครงการในทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ข้อ คือ
  - เพื่อหาข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
  - เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
  - เพื่อเป็นรายงานการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Planning Decisions : P) เป็นการประเมินเพื่อวัดและเปรียบเทียบถึงความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากวัตถุประสงค์ของโครงการ รวมทั้ง พิจารณาดังสถานะความเป็นอยู่ในปัจจุบัน หรือปรับเปลี่ยนโครงการในอนาคตต่อไป

รูปแบบที่ประยุกต์ใช้ในการประเมิน CIPP Model

1. การประเมินสภาพแวดล้อม เน้นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล
2. การประเมินปัจจัย เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของกระบวนการกองทุนหมู่บ้านและรายบุคคล
3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในระดับหมู่บ้านและรายบุคคล
4. การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการกองทุน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล

ตาราง รูปแบบการประเมินแบบ CIPP กับ การประเมินกองทุนหมู่บ้าน หน่วยงาน A

Context	Input	Process	Product
C1 ประสิทธิภาพทีมงานหมู่บ้าน	1 นโยบายรัฐบาท ระเบียบ มนวทางปฏิบัติ (วัตถุประสงค์)	P1 การจัดระเบียบ	O1 จำนวนสมาชิก
C2 สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน	2 การประชาสัมพันธ์	P2 การจัดทำเอกสารทางขึ้นทะเบียน	O2 จำนวนผู้ได้เงินกู้
C3 วัฒนธรรมและประเพณี	3 คณะกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง	P3 ระบบบัญชีกองทุน	O3 ยอดเงินที่ให้กู้
C4 โครงสร้างพื้นฐาน	4 การเตรียมความพร้อม การสร้างความรู้	P4 กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน	O4 จำนวนผู้ชำระเงินกู้คืนตามกำหนด
C5 ทรัพยากรธรรมชาติ	14 ความเข้าใจต่อคณะกรรมการ	- การรับสมัคร	O5 ยอดเงินกู้ชำระคืนตามกำหนด
C6 ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและ	15 คณะกรรมการกองทุน	- ประเภทสมาชิก	O6 กองทุนสะสม
C7 ภูมิปัญญาท้องถิ่น	16 เงินกองทุน 1 ล้านบาท	- การทำทะเบียนสมาชิก	O7 การใช้เงินตามวัตถุประสงค์
C8 โครงการพัฒนาที่ผ่านมา	17 เงินกองทุนสะสม	- การหมดสภาพสมาชิก	O8 ทัศนคติของชุมชนต่อกองทุน
C9 ความเข้มแข็งของชุมชน	18 เงินที่ผู้ชำระคืน	P5 กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน	O9 การเกิดหรือช่วยองค์การริเริ่ม
	19 บัญชีตกรกองทุนหมู่บ้าน	- การติดต่อผู้กู้	O10 ความสามารถในการพึ่งตนเอง
		- การจัดทำเอกสารผู้	O11 ความเข้มแข็งที่แตกต่างกองทุน
		- การโอนเงินให้ผู้กู้	
		- การรับชำระหนี้	
		P6 การส่งเสริมการใช้เงิน	
		- การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ (บัญชี)	
		P7 การตรวจสอบการใช้เงิน	
		P8 การจัดทำรายงาน	

ตารางที่ 2 รูปแบบการประเมินแบบ CIPP กับการประเมิน
หน่วยระบบ B : หน่วยการดำเนินงานของผู้ดูแลราย (ทุนสะสมของแต่ละราย)

Context	Input	Process	Product
C1 อาชีพเดิม (หลัก / ของ)	I 1 จำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติ	P 1 การอนุมัติเงินกู้	O 1 ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์
C2 สมาชิกในครอบครัว	I 2 จำนวนเงินที่ขอยืมออกจากเงินกู้	P 2 การหาความรู้เพิ่มเติม	- ผลโดยตรง
C3 สภาพการอยู่อาศัย	I 3 สถานที่ในการประกอบอาชีพและวัสดุอุปกรณ์ วัสดุคิ	P 3 การทำบัญชีได้ง่าย	- ผลโดยอ้อม
C4 รายได้ของครอบครัว	I 4 ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ		
C 5 หนี้สินของครอบครัว	I 5 จำนวนแรงงาน		

3.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กระบวนการวิจัยประกอบด้วยระเบียบวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ กระบวนการแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญต่อการวิจัยทั้งสิ้น เรื่องที่สำคัญเรื่องหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับแผนแบบการวิจัย คือ การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยจะต้องทำความเข้าใจก่อนที่จะเริ่มต้นทำวิจัย ประชากร (Popolation) คือ กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัย ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยการปกครองกลุ่มตัวอย่าง (Sample cr Sampling Group) คือ กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใน บ้านนาตะโคกรก หมู่ที่ 4 ตำบลโคกราก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีสถานภาพ และบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ รวมทั้งข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	9	คน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน			
- สมาชิกที่กู้เงิน	จำนวน	63	คน
- สมาชิกที่ไม่ได้กู้เงิน	จำนวน	20	คน
3. สมาชิกหมู่บ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน	จำนวน	337	คน
4. ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน)	จำนวน	1	คน
5. ข้าราชการ การเมืองที่เกี่ยวข้อง (อบต.)	จำนวน	2	คน

3.3 ตัวแปรและตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการข้อมูลตามแบบการประเมิน (CIPP Model)

ตัวชี้วัด Indicators หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษา จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม

ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณ และในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ

จากกรอบแนวคิดทฤษฎี (CIPP Model) ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 1 ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวชี้วัด 2 หน่วยระบบ ด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

3.3.1 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดในหน่วย A นี้ คือตัวชี้วัดสภาพแวดล้อม

ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- เงิน 1 ล้านบาท
- คณะกรรมการหมู่บ้าน
- เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- ผู้สมัครขอกู้

ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้

- การคัดเลือกผู้กู้
- การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
- การรับชำระหนี้
- การทำบัญชี
- การช่วยหาตลาด

ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร จำนวนผู้กู้ ยอดเงินให้กู้
- ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่ จำนวนผู้กู้ที่ได้ จำนวนทุน สะสม การขยายกิจการของผู้กู้ การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
- ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่ กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพ และความเข้มแข็ง ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ การตลาด มีภูมิคุ้มกัน ทางด้านเศรษฐกิจ

3.3.2 ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้ คือ

- ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ตามสภาพแวดล้อมของทุกด้านในปัจจุบัน
- ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ตามประวัติความเป็นมา สภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมประเพณี โครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรธรรมชาติ
- ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว อาชีพเดิม สมาชิกในครอบครัว สภาพที่อยู่อาศัย รายได้ของครอบครัว หนี้สิน

ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- เงินที่กู้มาได้
- เงินอื่น ๆ
- สถานที่ และวัตถุดิบ
- เทคนิควิธีทำงาน
- กำลังงาน

ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- การทำกิจการถูกวิธี
- การหาตลาดที่ดี
- การหาวัตถุดิบที่ดี
- การทำบัญชี
- การวิเคราะห์ประเมิน

ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ รายได้เป็นเงินผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่ ผู้กู้ได้ทำการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่ ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง ผู้กู้มีศักยภาพ

และมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน การกลับคืนถิ่นของประชาชน

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบเพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล

ในการเก็บข้อมูลมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายที่จะนำมาใช้ได้ และวิธีการที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูลกองทุนหมู่บ้านนาคะโครก หมู่ที่ 4 ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีในการเก็บข้อมูลดังนี้

- 3.4.1 การสังเกตและบันทึก การสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม
- 3.4.2 การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์คณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ผู้นำชุมชน สมาชิกกองทุน และชาวบ้าน ทั้งรายบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) เป็นประเด็นหลักในการสัมภาษณ์และให้ได้ความจริงจากผู้ให้สัมภาษณ์มากที่สุด
- 3.4.3 การประชุมโดยใช้เวทีชาวบ้าน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมของสมาชิกกองทุนและการประชุมสามัญของหมู่บ้าน ที่มาเข้าร่วมประชุมเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ โดยการบันทึกข้อมูล มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.4.4 การศึกษา เจาะลึกรายกรณี จะศึกษาสมาชิกกองทุนที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ โดยการศึกษารายบุคคล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) และแบบเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์สังเกต ดังนี้

1. แบบรายงาน บร.1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
2. แบบรายงาน บร.2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
3. แบบรายงาน บร.3 แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทศนคตที่มีต่อกองทุน
4. แบบรายงาน บร.4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
5. แบบรายงาน บร.5 แบบรายงานผลการจัดเวที บริหารจัดการกองทุน
6. แบบรายงาน บร.6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุน
7. แบบรายงาน บร.7 แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน
8. แบบรายงาน บร.8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
9. แบบรายงาน บร.9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์
10. แบบรายงาน บร.10 แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
11. แบบรายงาน บร.11 แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
12. แบบรายงาน บร.12 การวิเคราะห์ทำแผนแม่บทชุมชน

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ค)

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของกองทุนหมู่บ้านนาคะโครก หมู่ที่ 4 ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นที่ต้องการ

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

- การวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ การคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- การวิเคราะห์โดยไม่ใช้สถิติ ได้แก่ การวิเคราะห์แนวคิดของคณะกรรมการกองทุน และของสมาชิกกองทุน

การวิเคราะห์ข้อมูลของกองทุนจะวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมินกองทุน โดยตัดประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องออก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

จากการศึกษาชุมชนที่ผู้ศึกษาเข้าไปปฏิบัติงานในชุมชน และได้นำเสนอถึงการประเมินบริบทชุมชน ดังนี้

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

4.2 ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวม

4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู

4.4 ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.5 ผลสรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ

4.6 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ

4.6.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมาย 5 ข้อเพียงใด

4.6.2 เพื่อทราบว่ามิปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุน หรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

4.6.3 เพื่อทราบว่า ได้เกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้หรือไม่

4.6.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

1. ความยากจนของประเทศ

ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมโดยรวมในทุกระดับของประเทศ สภาวะค่าเงินบาทของประเทศไทยตกต่ำ บริษัทและห้างร้านปิดกิจการเพิ่มเป็นลำดับ เกิดปัญหาการว่างงานของประชาชนทั้งประเทศ รายได้ลด ค่าใช้จ่ายเพิ่ม จึงก่อให้เกิดความยากจนขึ้นกับประชาชนในชนบทและชุมชนเมืองทั้งประเทศ

อดิพันธ์ จันตะณี, ทับทิม วงศ์ประยูร. มนุษย์กับเศรษฐกิจ , 2538 กล่าวว่า ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศกำลังพัฒนาจะเป็นคนยากจน มีความเป็นอยู่พอประทังชีวิตไปวันๆ สภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในวัฏจักรอันเป็นรากฐานแบบความยากจน คือ เพราะความยากจนไม่มีจะกิจ ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ผลตอบแทนค่าแรงงานจึงต่ำ ทำให้มีรายได้ต่ำ รายได้จะถูกนำ

ไปใช้ในการบริโภคจนหมด จึงไม่เงินเพื่อออม ไม่มีการลงทุน ทำให้ประสิทธิภาพจากผลผลิตต่ำ เมื่อประสิทธิภาพผลผลิตต่ำ ก็จะได้รับรายได้ต่ำ

ดังนั้นประเทศที่กำลังพัฒนา จึงต้องหาวิธีออกจากวัฏจักรอันเป็นรากฐานของความยากจน เพราะถ้าประชาชนส่วนใหญ่ตกอยู่ในวัฏจักรของความยากจนแล้ว ก็เป็นไปได้ยากที่ประเทศนั้นจะมั่งคั่งได้ ถ้าประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ ก็จะพาให้รัฐบาลมีรายได้ต่ำไปด้วย เพราะจะเก็บภาษีอากรไม่ได้ ในที่สุดรัฐบาลประเทศก็จะเข้าสู่วัฏจักรความยากจน เช่นเดียวกับประชาชนส่วนใหญ่ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องพยายามออกจากวัฏจักรความยากจน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มรายได้ เพิ่มผลผลิต เมื่อประชาชนโดยรวมมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนที่เหลือจากการบริโภคก็จะเป็นการออม เมื่อมีการออม การลงทุนก็จะเพิ่มขึ้น เมื่อมีการลงทุน ผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพในการผลิตสูง รายได้ก็เพิ่มขึ้น ประเทศและประชาชนโดยทั่วไปก็จะออกจากวัฏจักรอันเป็นรากฐานของความจนได้

2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises SMEs)

สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กล่าวถึงภาคธุรกิจ SMEs เรื่อง “แนะแนวทางเพื่อความอยู่รอดของ SMEs” ในหนังสือของสภาอุตสาหกรรม (2543 ; 46 – 47) ดังนี้

SMEs คือ วิชากิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นวิชากิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นวิชากิจที่ใช้เงินลงทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าวิชากิจขนาดใหญ่ และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรม เมื่อหมดฤดูเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลไปสู่ภูมิภาคก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

สำหรับความหมายของวิชากิจ (Enterprises) ครอบคลุมกิจการ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

- กิจการการผลิต (Production Sector) ครอบคลุมการผลิตในภาคเกษตรกรรม (Agricultural Processing) ภาคอุตสาหกรรม (Manufacturing) และเหมืองแร่ (Mining)
- กิจการการค้า (Trading Sector) ครอบคลุมการค้าส่ง (Wholesale) และการค้าปลีก (Retail)
- กิจการการบริการ (Service Sector)

ประโยชน์ของ SMEs

- ช่วยการสร้างงาน
- สร้างมูลค่าเพิ่ม
- สร้างเงินตราต่างประเทศ
- ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ โดยการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ
- เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุน และสร้างเสริมประสบการณ์
- ช่วยเชื่อมโยงกับกิจกรรมขนาดใหญ่ และภาคการผลิตอื่นๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม
- เป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือ

แนวทาง SMEs เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ "เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการสร้างผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมา เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างเป็นจุดขายของตนเอง จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้อง กับอุตสาหกรรมที่ได้ดำเนินการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัว และธุรกิจชุมชนในชนบทมาโดยตลอด โดยมีชื่อโครงการว่า "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" ของกระทรวงอุตสาหกรรม ลักษณะคือ การส่งเสริมศักยภาพธุรกิจใหม่ โดยการใช้กลยุทธ์ในการนำเอกลักษณ์และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ แหล่งผลิตทางด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่ง บังชี้ทางภูมิศาสตร์ วัตถุประสงค์ในท้องถิ่น มาสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในชนบท มีศักยภาพในระยะยาว ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืนและมั่นคงต่อไป

3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

(ฐานเศรษฐกิจ : 2545 : 16) กล่าวไว้ว่า ตัวเลขเศรษฐกิจของไทยออกมาค่อนข้างดี ส่วนหนึ่งมาจากตัวเลขอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยในไตรมาสแรกของปีนี้ ออกมาค่อนข้างสูง คือ 3.9 % ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการขยายตัวของประเทศในภูมิภาคเอเชีย และประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย โดยเฉพาะสหรัฐฯ ซึ่งในไตรมาสแรก GDP โตถึง 5 % เมื่อตัวเลข GDP ไตรมาสแรกออกมาดี จึงทำให้หลายประเทศกลับไปปรับตัวเลข การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทั้งปีใหม่ คาดว่า ครึ่งปีหลังจะมีแนวโน้มดีขึ้น โดยสหรัฐฯ ปรับตัวเลขจาก 2-3 % เป็น 3-3.5 % เช่นเดียวกับไทยที่ปรับตัวเลขจากเดิมเป็น 4% จากภาวะเศรษฐกิจของโลกที่ส่อเค้าถึงการฟื้นตัวในครึ่งปีหลังของปีนี้ จนส่งผลดีต่อเศรษฐกิจไทยด้วย นโยบายของรัฐบาลที่มีส่วนช่วยผลักดัน อาทิ นโยบายกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท, ธนาคารประชาชน, การพักหนี้เกษตรกร, 30 บาทรักษาทุกโรค,

หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การใช้งบประมาณปี 2545 กระตุ้นเศรษฐกิจ 5.8 หมื่นล้านบาท ส่วนแต่
 ส่งผลดีก่อให้เกิดกิจกรรมการบริโภคของประชาชนตามมา โดยเฉพาะ การผ่อนกฎเกณฑ์การมี
 บัตรเครดิต ซึ่งมีรายได้เพียง 7,000 บาท ก็สามารถมีบัตรเครดิตได้ ทำให้ประชาชนเกิดพฤติกรรม
 สร้างหนี้ในอนาคต ตลอดหนึ่งปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้เข้าไปสนับสนุน คือพยายามให้ธนาคารของ
 รัฐ และสถาบันการเงิน เฉพาะกิจเป็นตัวนำในการปล่อยสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการขนาดกลางและ
 ขนาดย่อม ตั้งเป้าไว้ 29,000 ล้านบาท ในช่วง 6 เดือนแรกของปี จะปล่อยไปได้เพียงไม่ถึง 7,000
 ล้านบาท ภาคอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นอีกภาคหนึ่งที่รัฐบาลได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือ ทั้งมาตร
 การทางภาษี มาตรการจูงใจด้วยดอกเบี้ยราคาต่ำ ทั้งหมดเป็นมาตรการทางการคลัง จะส่งผลให้สัดส่วน
 ส่วนหนี้ของประเทศสูงกว่า 62 % ของ จีดีพี ซึ่งผลพวงจากมาตรการส่งผลให้จีดีพี ในไตรมาส 4
 ของปีที่ผ่านมา และไตรมาสแรกของปีนี้ขยับสูงขึ้น ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวและรายได้จาก
 การส่งออกเป็นอีกหนึ่งความหวังของรัฐบาล ในช่วงครึ่งปีแรกนี้ คาดว่าจะมีรายได้ 31,178 ล้าน
 ดอลลาร์ คิดลบ 1.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่เมื่อดูเฉพาะไตรมาสที่ 2 กลับสูงกว่า
 3.4 % ของช่วงเดียวกัน และสูงกว่าตัวเลขในไตรมาสแรก ในขณะที่การนำเข้าครึ่งปีแรกติดลบ
 4.2% เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่ตัวเลขในไตรมาส 2 กลับเป็นบวก 2.0% จาก
 ตัวเลขข้างต้น ทำให้ดุลการค้าครึ่งปีแรกนี้สูงกว่าครึ่งปีแรกของปีที่แล้วเกือบเท่าตัว คือ 1,317
 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 472 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ กลไกกระตุ้นภาครัฐที่ผ่านมาเวลานี้
 เริ่มแผ่วลง ซึ่งวัดได้จากดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจในเดือนมิถุนายน 2545 อยู่ที่ระดับ 50.7 ลดลง
 จากเดือนก่อนหน้าที่อยู่ระดับ 52.8 นอกจากนี้ตัวเลขที่บ่งชี้การจ่ายเชิงพาณิชย์ลดลง

4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

พวงแก้ว ปรีชาชนพจน์ และคณะ ได้กล่าวถึง “สภาพแวดล้อมของคนไทย” ใน
 วารสารเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,
 2545:57-66) เป็นการเน้นการประเมินสถานการณ์สภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิต
 ของคนใน 3 ด้าน คือ

- ด้านที่อยู่อาศัยและการรับบริการสาธารณสุข
- ด้านความปลอดภัยในชีวิตของทรัพย์สิน
- ด้านสิ่งแวดล้อม

โดยสรุปพบว่าประชาชนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยมากขึ้น โดยประชาชนมี
 กรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินที่มั่นคงถาวร คราวเรือนในชนบทก็มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น

(วารสารเศรษฐกิจและสังคม หน้า 57-66) การที่คนเราอยู่ดีมีสุขได้นั้น นอกจากจำเป็น
 ต้องมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพแล้ว ยังต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี นับตั้งแต่

การมีที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภคพอเพียง มีความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งการที่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการดำรงชีพด้วย

ความผูกพันระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นความผูกพันที่มีมาตั้งแต่ในอดีตจวบจนปัจจุบัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับดิน น้ำ อากาศ และป่าไม้ เป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างเป็นระบบ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งผลิตปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนได้แก่ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิต จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันในระบบนิเวศน์ หากระบบนิเวศถูกทำลายหรือไม่สมดุล ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ไปทั้งระบบด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างเช่น “คนใช้สารเคมีอันตราย เกิดสารตกค้างในผลผลิตที่ใช้เป็นอาหาร ดินเสีย น้ำเสีย อากาศเสีย สัตว์น้ำสูญพันธุ์ ต้นไม้ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ป่าถูกทำลาย ไม่มีต้นไม้ฟอกอากาศบริสุทธิ์ ไม่มีป่าดูดซับน้ำ คุณภาพดิน ฝนแล้ง ป่าแห้งแล้ง เกิดไฟป่า สัตว์ป่าสูญพันธุ์ ป่าไม้สูญพันธุ์ น้ำป่าไหลบ่าท่วมที่ทำกิน ผู้คนอดอยาก” ซึ่งผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ระมัดระวังดังกล่าว กำลังเป็นปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคของโลก

ดังนั้น การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคนนั้น จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกภาค ทุกส่วนในสังคมมีการประสานร่วมมือและทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบเมื่อดำเนินการ เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวคนให้อยู่ในสภาวะที่ดี คนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และมีคุณภาพ ขณะเดียวกันก็ควรร่วมกันขยายผล “ความอยู่ดีมีสุข” ให้บังเกิดขึ้นกับกลุ่มทั้งในเขตเมืองและเขตชนบททั่วประเทศ ด้วยการร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราให้ดีขึ้น เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน

5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

(สารสถิติ ประจำเดือนพฤษภาคม 2545 ปีที่ 13 หน้า 5) สำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศในปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 เพียงเล็กน้อย ร้อยละ 0.3 โดยที่ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 6.6 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการทำการเกษตร และเงินที่ได้รับเงินเงินช่วยเหลือ ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือมีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.2 ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการประกอบธุรกิจไม่ใช่การเกษตร และรายได้จากค่าแรงและเงินเดือน ขณะที่ครัวเรือนในภาคกลางและภาคใต้ รวมทั้งกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ มีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 2-4 ในด้านค่าใช้จ่าย

ของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 โดยที่ครัวเรือนในทุกภาคมีค่าใช้จ่ายลดลงในอัตราร้อยละ 3.7 ครัวเรือนในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 3-5 ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ และค่าบริการ สื่อสาร และค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนโดยรวมทั้งประเทศลดลงเพียงร้อยละ 0.2 ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง มีหนี้สินต่อครัวเรือนลดลงร้อยละ 9-10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัด และครัวเรือนในภาคเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนในภาคใต้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนนั้น พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนคนงานเกษตร มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มอื่นๆ

6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

(วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2545 ปีที่ 39 หน้า 40) ภายหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจคนจนในชนบทได้มีส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.3 ในปี 2541 และ 19.1 ในปี 2543 หรือเท่ากับ 8.16 ล้านคน ขณะที่คนจนในเมืองก็มีสัดส่วนลดลงเหลือร้อยละ 1.5 ในช่วงระยะเดียวกัน

สำหรับสาเหตุที่คนจนในชนบทเพิ่มขึ้นหลังวิกฤตินั้น น่าจะมาจากปัจจัยของคนตกงานที่มีเพิ่มมากขึ้นและคนเหล่านี้ได้อพยพโยกย้ายกลับสู่ภูมิลำเนาเดิม ทำให้ครัวเรือนในชนบทต้องรับภาระในการเลี้ยงดูมากขึ้น ประกอบกับการไม่มีแหล่งงานในชนบทรองรับที่พอเพียงและภาวะการผลิตการเกษตร ซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของคนในชนบท ต้องประสบกับปัญหาการผลิตหรือภาวะราคาสินค้าตกต่ำ ทำให้ภาคชนบทมีรายได้ที่ลดน้อยลง ส่งผลให้จำนวนคนจนในชนบทเพิ่มขึ้น มีประชากรมากขึ้น กิจกรรมของกองทุนหมู่บ้านควรต้องตระหนักให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ของเป้าหมาย การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ภายในโครงการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งในด้านมิติ ด้านศักยภาพ การริเริ่ม และการขยายผลผลิตภายในชุมชน มิติด้านความสามารถบริหารจัดการด้วยตัวเอง และการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเองได้ก่อนการกระจายผลิตรายอื่น หรือประชาคมโลก

“การผลิตเพื่อศักยภาพการพึ่งพาตนเอง” ให้มั่นคงเข้มแข็ง และพอเพียงสำหรับชุมชนเสียก่อน อาจกลายเป็นการหักมุมหวนกลับไปหาสภาวะการพัฒนาที่ล้มเหลวแบบเดิมได้ในทางปฏิบัติ

7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ (2542 : 64-65) ได้สรุปเกี่ยวกับเรื่องความเปลี่ยนแปลงของสังคมอุตสาหกรรมโดยรวมช่วง 30 ปีที่ผ่านมา พบว่า สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรม จนกระทั่งเปลี่ยนมาเป็นสังคมสารสนเทศ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต ความคิดและค่านิยมของคนไทย ในสังคมเกษตรนั้นคนส่วนใหญ่เป็นผู้ควบคุมการผลิต แต่สังคมอุตสาหกรรมคนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการผลิต และเมื่อเข้าสู่ยุคสารสนเทศปรากฏว่า การดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นไปอย่างเร่งรีบ ขาดการถ่วงถ่วงในด้านความถูกต้อง สาระประโยชน์และศีลธรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นประเด็นปัญหาด้านการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศ นิยมบริโภคสินค้าต่างประเทศ มีการเปลี่ยนแปลง จากสังคมการผลิตมาเป็นสังคมการบริโภค ทำให้คนไทยมีความต้องการทางวัตถุนิยมมากขึ้น ค่านิยมเหล่านี้ได้ถ่ายทอดไปสู่ลูกหลานอีกด้วย ในขณะที่เดียวกันการที่เปลี่ยนจากสังคมชนบทมาเป็นสังคมบริโภคนิยมทำให้สังคมดั้งเดิมที่เคยยึดถือ เปลี่ยนไปสู่วัตถุนิยมที่ยึดสินค้าและคุณภาพสินค้าเป็นหลัก กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้คนไทยยกย่องชาวต่างชาติและลดความสำคัญของคนในชาติด้วยกันลง คนไทยในปัจจุบันมีค่านิยมยอมรับวัฒนธรรมของต่างชาติอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริโภค การดำรงชีวิต การใช้สินค้าจากต่างประเทศที่มีราคาแพง เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงค่านิยมของคนไทยในปัจจุบันหลงลืมความมีคุณค่าของภูมิปัญญาไทยเราเอง ดังนั้น ควรมีการสร้างค่านิยมของคนไทยในปัจจุบันให้กลับมาเห็นความสำคัญ สนับสนุน และรักความเป็นภูมิปัญญาของคนในประเทศเราต่อไป

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านนาตะโครก

บ้านนาตะโครก ตำบลโคราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จากการพูดคุยสืบต่อกันมาของผู้เฒ่าผู้แก่ว่าเดิมทีที่บริเวณหมู่บ้านนี้เป็นป่าบางส่วนและมีต้นตาลเป็นจำนวนมากวัดในปัจจุบันจึงได้เรียกว่า วัดโนนตาล และชื่อของหมู่บ้านนาตะโครกนั้นเล่ากันว่า เมื่อก่อนนาบริเวณนี้เป็นที่นาของ คนที่ชื่อ โครก ประชากรส่วนใหญ่จากคำบอกเล่าว่าอพยพมาจากทางทิศตะวันออก

2. . สภาพปัจจุบัน

สภาพพื้นที่ เป็นที่ดอนและที่ลุ่ม มีจากเขื่อนลำตะคองไหลผ่าน เป็นแหล่งน้ำที่

สำคัญของคนในชุมชนที่ใช้ในอุปโภค และบริโภค ใช้ได้ตลอดทั้งปี ประชากรปัจจุบันบ้านนาตะ-

โครก มีประชากรในหมู่บ้านจำนวน 85 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 420 คน ชาย 199 คน หญิง 221 คน

3. การประกอบอาชีพ ของชาวบ้านนาตะโครก การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ คือ อาชีพทางการเกษตร ได้แก่ การทำนา ทำสวน ค้าขาย รับราชการ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้างใน โรงงานอุตสาหกรรมในเขตชุมชนใกล้เคียง ปัญหาการว่างงานของคนในชุมชนจึงมีส่วนน้อย มี การประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัวได้เป็นส่วนใหญ่ของคนในชุมชน

4. การศึกษา บ้านนาตะโครก เมื่ออดีตวัดโนนตาล บ้านนาตะโครก เป็นโรงเรียนแห่งแรกของตำบล ปัจจุบันมีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง ชาวบ้านทุกคนอ่านออกเขียนได้ อดีตส่วนใหญ่จะเรียนจบ ป. 4 ปัจจุบันมีการพัฒนาการศึกษาของคนในชุมชนสูงมากขึ้น คือได้ เรียนในระดับมัธยมศึกษาและปริญญา สูงขึ้นไปเป็นลำดับ

5. แหล่งน้ำในชุมชน

- บ่อน้ำตื้น 8 บ่อ ใช้ได้ตลอดทั้งปี
- บ่อน้ำบาดาล 3 บ่อ ใช้ได้ตลอดปี
- สระน้ำ 1 สระ (อยู่ในวัด) ใช้ได้ตลอดปี
- แม่น้ำลำตะคอง 1 แห่ง ใช้ได้ตลอดปี
- บึง 1 แห่ง ใช้ได้ตลอดปี (น้ำประปา)

6. อาณาเขตติดต่อดังนี้คือ

ทิศเหนือ	ติดบ้านหนองเอื้อง ตำบลบึงขี้เหล็ก
ทิศใต้	ติด หมู่บ้าน 9 ตำบลสูงเนิน
ทิศตะวันออก	ติดบ้านโบสถ์ หมู่ที่ 3
ทิศตะวันตก	ติดบ้านหัวบึง หมู่ที่ 5

7. ด้านเศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจโดยรวมของหมู่บ้านนาตะโครก มีความเป็นอยู่ในระดับปานกลางส่วนใหญ่มีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ อาชีพต่าง ๆ มีดังนี้ คือ รับราชการ การเกษตร รับจ้าง

8. ด้านวัฒนธรรม

ชาวบ้านนาตะโครก มีการสืบสานงานประเพณีบุญต่าง ๆ ของหมู่บ้านที่ทำสืบเนื่องกันมาจากอดีตถึงปัจจุบันก็ยังคงมีอยู่ ชาวบ้านทุกคนนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาที่นับถือสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ประเพณีต่าง ๆ ของชาวบ้าน คือ ประเพณีทำบุญขึ้นปีใหม่สากล ในวันที่ 1 มกราคมของทุกปี และปีใหม่ไทย ในเดือนเมษายน ซึ่งชาวบ้านไปทำบุญร่วมกันที่วัด

เดือนห้ามมีการเลี้ยงผีศาลตาปู่ เดือนแปดมีงานบุญประเพณีเข้าพรรษาและทำบุญกลางบ้าน เดือนสิบงานประเพณีออกพรรษา และประเพณีลอยกระทงในเดือนสิบสอง

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวมของหมู่บ้านนาตะโคก แบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A พบว่า

1. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

- นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจากการสัมภาษณ์ สังกศตพุดติกรรม การสอบถาม และการจัดเวทีชาวบ้าน พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านดี และสนใจที่เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งให้ความร่วมมือในโครงการนี้เป็นอย่างดี
- เงินจำนวน 1 ล้านบาท ได้รับวันที่ 24 กันยายน 2544 และปัจจุบันได้ปล่อยกู้ให้แก่สมาชิกกองทุนเป็นจำนวน 63 ราย เป็นเงิน 1,000,000 บาท เป็นการกู้เพื่อพัฒนาอาชีพในด้านการเกษตร 30 ราย ค้าขาย 21 ราย เลี้ยงสัตว์เพื่อขาย 10 ราย รับจ้าง 1 ราย บริการ 1 ราย ยังไม่พบปัญหาในการชำระหนี้ เนื่องจากยังไม่ถึงกำหนดการชำระหนี้
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้รับการคัดเลือกจากการทำประชาคมของหมู่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการให้คำแนะนำ และผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้านเข้าร่วม รวมทั้งประชาคม ได้เลือกคนในชุมชนจำนวน 9 คน เป็นคณะกรรมการ
- เงินที่ผู้กู้ชำระคืน สำหรับผู้กู้เงินกองทุนนั้น ส่วนใหญ่เข้าใจในสัญญาที่ได้ทำไว้กับกองทุนว่า มีระยะเวลาในการกู้คืน 1 ปี พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 3 บาท / ปี
- ผู้สมัครขอกู้ คือผู้ที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และยอมรับในระเบียบข้อปฏิบัติของกองทุน ในการขอกู้นั้นจะต้องมีโครงการที่เสนอต่อคณะกรรมการ และเป็นไปได้ จากนั้นคณะกรรมการจะพิจารณาและอนุมัติเงินกู้ให้

2. ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A ได้แก่

- กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ร่วมกันตัดสินใจอนุมัติเงินกู้แก่ผู้กู้แต่ละราย ตามโครงการที่เสนอมา ว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด หรือผู้กู้มีขีดความสามารถในการชำระคืนได้มากน้อยเพียงใด
- การรับชำระหนี้พบว่าผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการรับชำระหนี้คือ เھرรัญญิก เมื่อผู้กู้ครบกำหนดชำระหนี้ จะนำเงินมาส่งให้กับ เھرรัญญิก ซึ่ง เھرรัญญิก จะบันทึกรับในสมุดคณณลูกหนี้
- การทำบัญชี สำหรับกองทุนหมู่บ้านเมืองเก่า ผู้ที่รับผิดชอบในการทำบัญชี คือ เลขานุการกองทุน ซึ่ง ได้ผ่านการอบรมจากส่วนราชการหลายครั้ง และมีความเข้าใจที่ถูกต้อง

3. ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A ได้แก่

- ผลโดยตรง จำนวนผู้ได้กู้เงินกองทุน ดอกเบี้ยต่ำ มีจำนวน 63 ราย เป็นเงิน 1,000,000 บาท
- ผลกระทบโดยตรง สามารถมีเงินทุนหมุนเวียนไปพัฒนาอาชีพในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ สามารถนำเงินที่กู้ได้ไปพัฒนาอาชีพ และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนได้
- ผลกระทบโดยอ้อม ผู้กู้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการตัดสินใจด้วยตนเองได้ และมีศักยภาพเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตนเองอย่างยั่งยืน

4.2.2. ผลการประเมินหน่วยระบบ B

ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1. ในการดำเนินกิจการของสมาชิกผู้กู้ในหมู่บ้าน สามารถแบ่งอาชีพของผู้กู้ได้ดังนี้ คือ อาชีพการเกษตร (ปลูกพืช ทำนา เลี้ยงสัตว์) อาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้าง และบริการ ผู้กู้มีประสบการณ์ในการทำอาชีพอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่ผู้กู้จะมีอาชีพหลักในการทำนา และรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม

2. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

- จำนวนเงินที่ได้จากการกู้เงินกองทุน ผู้ก้นำเงินที่ได้มาลงทุนเพิ่มจากอาชีพหลักที่ทำอยู่ ซึ่งมีความชำนาญและมีประสบการณ์ สามารถนำเงินที่กู้ได้ไป

- ขยายกิจการเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ผลกำไรมากขึ้น และสามารถสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวยิ่งขึ้น เงินกู้ส่วนใหญ่ผู้กู้จะนำไปใช้ในครั้งเดียว โดยนำไปส่งเสริมปัจจัยการผลิต เช่น การซื้อปุ๋ย การจ้างแรงงาน การจ้างรถไถนา

- ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหน่วยระบบ B ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการผลิตหรือ

กระบวนการผลิตซึ่งเป็นปัจจัยที่ขาดไม่ได้ในกระบวนการผลิต เรียกว่า ต้นทุนแปรผัน เช่น ค่าน้ำมันตุน้ำ ค่าแรง ค่ายากำจัดศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี

3. ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

การทำกิจกรรมอย่างถูกวิธีของผู้ดูแลรายคูจาก โครงการของคณะกรรมการที่ได้อนุมัติเงินกู้ และอาชีพเดิมของผู้กู้จากการสัมภาษณ์ และสอบถามข้อมูลของผู้กู้ ในแบบสัมภาษณ์เจาะลึกกรณี พบว่า ผู้กู้บางรายได้นำเงินมาใช้อย่างถูกต้องและถูกวิธี แต่จะสามารถชำระเงินคืนได้ทันเวลา 1 ปีตามสัญญาหรือไม่นั้น ยังไม่สามารถเห็นผลได้ชัดเจน ซึ่งเวลา 1 ปีอาจจะสั้นเกินไป และมีผู้กู้บางรายไม่นำเงินไปใช้ให้ถูกต้อง เช่น การนำเงินกู้ที่ได้ไปชำระหนี้เก่า โดยไม่นำมาใช้ในการพัฒนาอาชีพ เมื่อครบกำหนดชำระคืน จึงเป็นปัญหาที่ผู้กู้จะต้องดำเนินการแก้ไข

4. ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1. ผลโดยตรง ผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านนี้บางรายสามารถนำเงินไปสร้างงานสร้างรายได้และสามารถพึ่งพาตนเองได้แต่มีบางรายที่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์
2. ผลกระทบโดยตรง มีเงินเข้ามาช่วยเหลือผู้กู้ ทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน รู้จักการบริหารจัดการงานที่ถูกต้อง และสามารถส่งเสริมอาชีพของผู้กู้ได้
3. ผลกระทบ โดยอ้อม โครงการของผู้กู้มีความเข้มแข็ง สร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวได้ เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

4.3.1 จากการประมวลเทคนิควิธีประกอบอาชีพของผู้กู้ อาชีพทำนา ทำไร่ ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ พันธุ์ข้าว มีกระบวนการผลิตที่ดี ได้แก่ การดูแลรักษาที่ดี การใส่ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช และการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ กรณีที่เกิดภาวะของดินฟ้าอากาศที่ไม่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ตามที่ตลาดต้องการ

4.3.2 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ พันธุ์สัตว์ที่สมบูรณ์ ที่ตลาดต้องการ การให้อาหารที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโต การดูแลโรงเรือน การรักษาสภาพแวดล้อม ให้เหมาะสมกับความต้องการของสัตว์ เพื่อให้กิจการได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4.3.3 สวนผลไม้ ปลูกจำหน่ายที่ดี ได้แก่ พันธุ์ส้มโอ พันธุ์มะม่วง พันธุ์มะปราง ที่เป็น

ความต้องการของตลาด

4.3.4 ค้าขาย ปลูกจำหน่ายที่ดี ได้แก่ ชื่อของที่มีคุณภาพ และมีให้ลูกค้าเลือกและเปลี่ยน
เทียบในการซื้อสินค้าได้

4.4 ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.4.1 ผลที่เกิดจากการมีระเบียบกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักการมีระเบียบวินัย
ในการทำงาน มีประชาธิปไตยในกลุ่ม เคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น

4.4.2 ผลที่เกิดจากการมีเงินกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักนำเงินไปพัฒนาอาชีพ
และสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง และชุมชน

4.5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.5.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

พบว่า ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนเป็นอย่างดี เนื่องจากมีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ มีผู้ให้การสนับสนุนการเกิดกองทุน จากการทำประชาคมการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และเลือกคณะกรรมการจากสมาชิกในการทำประชาคมของหมู่บ้าน จากนั้นคณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกได้ช่วยกันสร้างระเบียบกองทุนขึ้นมา และนำเสนอต่อชาวบ้านและผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้าน เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติร่วมกัน เมื่อได้ระเบียบแล้ว จึงดำเนินการรับสมัครสมาชิกจัดทำทะเบียนสมาชิก การจัดทำบัญชีของกลุ่ม การพิจารณาปล่อยกู้ให้กับสมาชิก ระเบียบการคิดดอกเบี้ย

4.5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

ปัจจัยด้านบวกมีดังนี้

- ประสบการณ์ในการบริหารกองทุน สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกองทุนหรือกิจการที่ต้องการประกอบเป็นกิจการที่ต้องการประกอบธุรกิจใหม่
- การมีกลุ่มองค์กรต่างๆ เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ ประชาชนในหมู่บ้านมีพื้นฐานในด้านการบริหารองค์กร ทำให้ง่ายต่อการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน

ปัจจัยด้านลบ มีดังนี้

- สมาชิกบางรายไม่พอใจการอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการ

- กรรมการไม่มีเวลาในการเข้าร่วมการพิจารณาเงินกู้แต่ละครั้ง ทำให้การอนุมัติล่าช้า

4.5.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้

การประสานงานระหว่างสมาชิกกองทุนพบว่า สมาชิกผู้กู้เงินให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังคำชี้แจงของผู้นำ เป็นการเรียนรู้กองทุน และเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพและความเข้มแข็งในการดำเนินงานตลอดจนเกิดองค์กรเครือข่ายนอกชุมชน ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐเข้ามาดูแล

4.5.4 ศักยภาพในชุมชน

เนื่องจากรัฐบาลได้มีนโยบายในการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน โดยจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นทุนให้ประกอบกิจการในหมู่บ้านทำให้สามารถอยู่รอดได้ในชุมชนของตน ไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นเพื่อหางานทำ หรือเป็นคนว่างงาน ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองในระดับหนึ่ง ก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน

4.5.5 ประชาชนมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้

ผลโดยตรง คือ ทำให้ชาวบ้านมีเงินทุนหมุนเวียนสำหรับประกอบอาชีพ ทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

ผลโดยอ้อม คือ ทำให้ชาวบ้านได้รู้จักการบริหารจัดการเงินที่กู้มาให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักคิด รู้จักทำ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4.5.6 ตัววัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนที่กำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ได้มีการกำหนดข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งมีตัวชี้วัด 12 ตัว ตามแบบการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน 2 (บร. 2) แบบการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน 7 (บร. 7) และแบบการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน 9 (บร. 9)

- 1.สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี
- 2.สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์
- 3.ชุมชนยกย่องคนทำความดี
- 4.สมาชิกในชุมชนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 5.สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม
- 6.สมาชิกในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้

7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้า ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้โยกย้ายไปทำงานที่อื่น ทุกครอบครัวจึงอยู่ด้วยกันอย่างพร้อมหน้า
8. ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน
9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกโดยจะมีการประชุมเสวนา
10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา และคนพิการ และผู้ด้อยโอกาส
11. ชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม
12. ชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองบ้านนาตะ โครก สรุปได้ดังนี้

5.1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านนาตะ โครก ตำบล โครก อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา โดยมีเป้าหมายดังนี้
  - กองทุนหมู่บ้านนาตะโครก หมู่ 4 สามารถจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยเงินกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาทยังคงอยู่
  - กองทุนหมู่บ้านนาตะโครก หมู่ 4 เสริมสร้างความเข้มแข็ง สามัคคี ศักยภาพ ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชน โดยมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง การเรียนรู้ และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบรรลุเป้าหมายตาม ข้อ 1
3. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้าน ตำบล
4. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนใน บ้านนาตะ โครก หมู่ 4

5.1.2 วิธีการดำเนินการ

1. ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านนาตะ โครก หมู่ 4 ที่ผู้ทำสารนิพนธ์ ปฏิบัติงาน
3. ใช้ชีพชีโอมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. และทำการเก็บข้อมูล บางส่วนเพิ่มเติม
5. ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 และบทที่ 4

6. เรียงเรียง 1,2,3,4,5 บรรณานุกรม และภาคผนวก

5.1.3 ผลการดำเนินงาน

1. การวิเคราะห์โครงการ
2. การกำหนดประเด็นในการประเมินโครงการ
3. ตัวชี้วัด
4. การวางแผนการประเมินโครงการ
5. การออกแบบการประเมินโครงการ
6. รูปแบบการประเมินโครงการ
7. การเก็บรวบรวมข้อมูล
8. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
9. การวิเคราะห์ข้อมูล
10. การนำเสนอผลการวิเคราะห์และการสรุปผล

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านนาตะโกรก บรรลุทั้ง 5 ข้อได้แก่

1. ด้านสภาพทั่วไปบ้านนาตะโกรก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งยึดอาชีพหลักคือการทำนา รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้านการเกษตรเพื่อให้เกิดรายได้เสริม สามารถเลี้ยงครอบครัวให้อยู่ดีกินดี เป็นสังคมระบบเครือญาติ
2. การดำเนินงานของกองทุน มีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาล ด้วยความร่วมมือของประชาชนในหมู่บ้านนาตะโกรก
3. การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน จากความกระตือรือร้นในความเป็นเจ้าของกองทุน ช่วยกันออกความคิดเห็น วางแผนแก้ไขปัญหาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน
4. แนวทางการพัฒนาการบริหารกองทุน คือ การเปิดโอกาสการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้คนในชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอก
5. ความร่วมมือ ความซื่อสัตย์ สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อการพึ่งพาตนเอง และยกระดับความเข้มแข็งของชุมชนกองทุนหมู่บ้านนาตะโกรก

5.2.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

1. ปัจจัยด้านบวก

- ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการจัดตั้งกองทุน เพื่อประโยชน์ ของชุมชน
- ความมุ่งมั่นในการพึ่งพาตนเอง สามารถสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชน
- จำนวนเงินสะสมในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นจากเดิมทุกเดือน

2. ปัจจัยด้านลบ

- คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียน เพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตในระยะเวลานานขึ้นได้
- การทำกิจกรรมทางการผลิตของกลุ่มผู้กู้ที่เป็นประโยชน์ไม่เต็มที่ เกิดจากการกู้เพื่อรักษาสีทึ
- การนำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้ อาจไม่มีเงินมาชำระคืนก่อให้เกิดภาระหนี้แก่ชาวบ้านกลุ่มนี้เป็นผลให้ชุมชนอ่อนแอได้

5.2.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนามผู้วิจัยได้สร้างเครือข่ายองค์กรย่อยภายในชุมชน ได้แก่ กลุ่มสมาชิกผู้ประกอบการทำนา เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนินการตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน

5.2.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนบ้านนาตะ โครก

1. ความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้า
2. ชุมชนมีความสามัคคี
3. ความยุติธรรมของผู้นำ
4. ความซื่อสัตย์
5. การไม่อพยพไปทำงานต่างถิ่น
6. ชุมชนมีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน
7. คนในชุมชนรู้หน้าที่ของตนเอง

5.2.5 ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

1. ผลโดยตรง พบว่า สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินการตามโครงการที่ขอกู้สามารถให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินไปหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ
2. ผลกระทบโดยตรง พบว่า สมาชิกผู้กู้เงินสามารถเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ และสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งจากการมีเงินทุนที่สามารถใช้ได้ทันท่วงทีและโอกาสที่พึงได้รับประโยชน์
3. ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า รูปแบบวิถีชีวิตคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดี ก่อให้เกิดความสงบสุขภายในชุมชน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. เนื่องจากนโยบายเร่งด่วนทำให้มีการปรับเปลี่ยนระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหลายฉบับ ทำให้เกิดความสับสนในหลักปฏิบัติ ทั้งของกรรมการและสมาชิกกองทุน สืบเนื่องจากการทำความเข้าใจที่มีข้อจำกัดของชาวบ้าน ควรมีการพิจารณาหรือวิจัยผลกระทบก่อนการจัดทำระเบียบเพื่อการยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ
2. สำหรับระเบียบการชำระเงินคืนภายใน 1 ปี ที่มีข้อจำกัดสำหรับบางโครงการ ก่อให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ ในการเพิ่มภาระหนี้สินให้กับประชาชนที่หาทางออกโดยการกู้ยืมเงินของนายทุนนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงเพื่อส่งชำระหนี้กองทุนหมู่บ้าน
3. ระเบียบกำหนดการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่มีข้อจำกัดสำหรับหมู่บ้านขนาดเล็ก เป็นการยากที่จะหาผู้รับผิดชอบในหน้าที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต่อจากคณะกรรมการที่หมดวาระ
4. คณะกรรมการระดับอำเภอควรมีการติดตามการดำเนินงานนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นสื่อกลางในการทำประชาพิจารณ์ ปัญหาเกี่ยวกับกองทุน และแนวทางการแก้ปัญหา

5.3.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านนาระยะ โครก

1. การทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ยังไม่มีการกำหนดรูปแบบและการทำงานที่แน่นอน ทำให้เกิดการดำเนินงานที่ล่าช้าไม่เป็นระบบ
2. ควรมีหน่วยงานของรัฐบาลออกมาช่วยส่งเสริมพัฒนาศักยภาพการบริหารงานจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

3.ควรมีกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการให้ชัดเจน และมีการกระจายความรับผิดชอบเพื่อการตรวจสอบความโปร่งใส สมาชิกทุกคนสามารถทำความเข้าใจในรูปแบบการบริหารจัดการ ได้ชัดเจน

4.เมื่อมีการกู้ยืมเงินของสมาชิกในแต่ละครั้งควรมีการแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทุกคนทราบ โดยการเปิดเผยสถานที่ใดที่หนึ่ง หรือหน้าที่ทำการบ้านผู้ใหญ่บ้าน

5.คณะกรรมการขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการทำบัญชีของกองทุน ควรมีการฝึกอบรม และการตรวจสอบงานของกองทุนเป็นระยะจากคณะกรรมการระดับอำเภอ

6.คณะกรรมการที่บริหารกองทุนควรมีการติดตามสมาชิก ผู้กู้เงินนำเงินไปใช้ตามโครงการที่ยื่นคำขอกู้หรือไม่ และประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงไร

7.คณะกรรมการกองทุนไม่นำเงินค้ำหุ้นของสมาชิก 83 ราย รายละ 50 บาท ผากเป็นเงินบัญชี 2

5.3.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

1..ควรมีความสนใจในการหาโอกาสการเพิ่มความรู้ให้มีประสิทธิภาพและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพที่สามารถใช้เวลาเพียงเล็กน้อย อาจก่อให้เกิดการรวมกลุ่มขึ้นภายในชุมชนได้

2.ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงดินที่เสื่อมคุณภาพจากการใช้งานทางด้านเกษตรเพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพของผลผลิตทางอ้อม และรักษาสภาพแวดล้อมไปในตัวด้วย

3.ควรมีการรวมกลุ่มอาชีพอย่างจริงจัง และปฏิบัติให้สำเร็จตามโครงการของกลุ่มที่ขอกู้

5.3.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติม

1.ในการกระจายเงินทุนสมาชิกกู้ได้หมู่บ้านละประมาณ 63 คน ในขณะที่บางหมู่บ้านมีจำนวนครัวเรือนมาก ควรปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมหรือพิจารณาภายใต้การประกอบการ

2.จากนโยบายที่มุ่งเน้นผลในระยะยาวควรมีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนทำโครงการขนาดใหญ่ เพื่อให้สร้างรายได้หมุนเวียนต่อยอดกองทุนหมู่บ้านต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2545. **ชุดการประเมินเพื่อพัฒนา**. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- _____ . 2545. **ชุดวิชาสารนิพนธ์**. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านนาตะโคก. 2544. **ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านนาตะโคก**. ตำบลโคกราช อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. **คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง**. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- _____ . 2544. **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544**. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักงาน. 2542. **ปัจจัยพื้นฐานและการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย**. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 36(พ.ค. – ส.ค.) : 64 - 65
- ทีมเผยแพร่และบริการข้อมูลสายฐานข้อมูล, ธนาคารแห่งประเทศไทย. **คู่มือการค้า**. [ออนไลน์] ได้จาก <http://www.bot.or.th/bothomepage/databank/Econuata/Graph/G5.thm>
- พวงแก้ว ปรีชาธนพจน์, สุเมธ เหลืองศิริมงคล และกานดา ชูชิต. 2545. **สภาพแวดล้อมของคนไทย**. 39(1) : 57 – 66. สำนักสารนิเทศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (บรรณาธิการ). 2544. **รวมบทความทางการประเมินโครงการ**. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, สภา. 2543. **แนะแนวทางเพื่อความอยู่รอดของ SMEs**. วารสารสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. 9(53) : 46 – 47